

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

КІРОВОГРАДСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Серія:
Філологічні науки
(мовознавство)

Випуск 137

м. Кіровоград
Видавець Лисенко В.Ф.
2015

ББК 81.2(3)
Н 34

Наукові записки. - Випуск 137. - Серія:
Н34 Філологічні науки (мовознавство) Кіровоград:
Видавець Лисенко В.Ф., 2015.– 652 с.
ISBN 978-617-7197-12-5

До Наукових записок увійшли статті, присвячені дослідженням актуальних питань загального мовознавства, лексикології, фразеології, ономастики, термінознавства, словотвору, соціолінгвістики та мовних картин світу в аспекті когнітивної лінгвістики і лінгвокультурології.

Збірник розрахований на наукових працівників, викладачів, студентів факультетів іноземних мов.

ББК 81.2(3)

Друкується за ухвалою вченої ради Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка
(протокол № 7 від 26.12.2014 року).

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

1. Олег Семенюк	– доктор філологічних наук, професор
(відповідальний редактор).
2. Григорій Ключек	– доктор філологічних наук, професор.
3. Болеслав Кучинський	– кандидат філологічних наук, професор.
4. Василь Лучик	– доктор філологічних наук, професор.
5. Володимир Манакін	– доктор філологічних наук, професор.
6. Василь Марко	– доктор філологічних наук, професор.
7. Володимир Панченко	– доктор філологічних наук, професор.
8. Валентина Парашук	– кандидат філологічних наук, професор.
9. Василь Ожоган	– доктор філологічних наук, професор.
10. Олег Поляруш	– кандидат філологічних наук, професор.
11. Олена Семенець	– доктор філологічних наук, професор.
12. Олександр Білоус	– кандидат філологічних наук, професор
(відповідальний за випуск).

Статті подано в авторській редакції.

ISBN 978-617-7197-12-5

© Кіровоградський державний педагогічний
університет імені Володимира Винниченка, 2015
© Видавець Лисенко В.Ф., 2015

Кількість застосувань зазначених термінів у щоденних газетах (*Vélib'*: пошук серед статей сайту газети Le monde – 316 результатів, Le Figaro – 322 результати; *Autolib'*: Le monde – 176 результатів, Le Figaro – 150 результатів), свідчить про їх популярність у мові преси.

Неологізми-словосполучення у сфері екології зазвичай позначають комплексні системи заходів для поліпшення стану довкілля та локального розвитку. Наприклад, термін *développement durable*, що буквально означає «тривалий розвиток», набув нового смислового нюансу – «розвиток, що відповідає потребам сьогодення, не впливаючи на здатність майбутніх поколінь задовольняти власні потреби» [4: 8]: "le culte mou de la construction européenne et la religion du développement durable ne suffisent plus à forger des repères à nos enfants" (Le Monde, 11 novembre 2014). У 1992 році на Саміті Землі в Rio, що проходив під егідою ООН, тривалий розвиток визначено як соціально справедливий ефективний економічний розвиток, що підтримує екологію. Варто зазначити, що словосполучення *développement durable* є глобальним, тобто існує у багатьох мовах.

Семантичним неологізмом є термін *sac jaune*, що в лексиці екології означає "пакет для сортування сміття, з метою подальшої переробки". Аналогічно утворені *poubelle verte*, *poubelle jaune* : "La Régie jette ses poubelles jaunes dans les déchets ménagers" (Le Figaro, 3 octobre 2011).

Запозиченням з англійської мови є термін *greenwashing* – маркетингова кампанія, що створює для підприємства образ екологічно сприятливого, часто без реальних необхідних для цього технологічних змін у виробництві: "...qui dénonce le "greenwashing" des entreprises, c'est-à-dire une communication mensongère sur des pratiques environnementales ou les prétendues vertus écologiques de produits..." (Le Monde, 20 novembre 2013). Здебільшого цей термін вживается в лапках, що свідчить про його новизну у французькій мові, а також є вказівкою на те, що його бажано замінити французьким неологізмом *écoblanchiment*. Загалом серед французьких неологізмів у сфері екології англійців небагато, ті ж, що функціонують, без сумніву, утворилися під медійним впливом англійської мови.

Висновки. Екологічна лексика, потребує поглиблена аналізу, оскільки поєднує в собі різноманітні структурно-семантичні та функціональні характеристики. Як показав аналіз, нові терміни відображають як позитивні, так і негативні процеси в даній сфері. Опрацьований фактичний матеріал засвічує, що основу значної частини багатьох нових термінів становлять твірні морфеми грецького походження. Найпродуктивнішими способами творення лексичних неологізмів є афікація, телескопія, абревіація. Виокремлення значної кількості функціональних класів еконеологізмів свідчить про їх важливу роль у медіадискурсі та у процесах словотворення. Подальше дослідження цієї групи слів в умовах глобальної екологічної кризи є надзвичайно актуальним.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Балюта Е. Г. Нова лексика та фразеологія англійської мови сфери охорони довкілля: структурно-семантичні та функціональні параметри : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філ. наук : спец. 10.02.04 "германські мови" / Балюта Емма Григорівна – Одеса, 2007. – 17 с.
2. Балюта Е.Г. Формування і функціонування еконеологізмів англійської мови та їх переклад // Вісник Сумського державного університету. Серія: Філологічні науки. – Суми: СумДУ, 2001. – № (26)5. – С. 5-9.
3. Кечеджі О. В. Особливості творення афікальних неологізмів сфері екології у сучасній англійській мові / Оксана Вікторівна Кечеджі. // Ученые записки Таврійского національного університета ім. В.І.Вернадського. – 2011. – №24 (63). – С. 49–55.
4. Harlem Brundtland G. Notre avenir à tous (Rapport Brundtland) / Gro Harlem Brundtland. – Publications du Quebec: Editions du Fleuve, 1988. – 349 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Юлія Новіцька – аспірант кафедри французької філології Львівського національного університету імені Івана Франка.

Наукові інтереси: неологія французької мови, семантика, прагматика та словотвір неологізмів різних галузей.

УДК 81-115'37

ПРАВОВИЙ МІКРОТЕКСТ

Анастасія ФЕДОРОВА (Кіровоград, Україна)

У статті досліджуються мовні формули, властиві давньому праву, у германських, слов'янських та іранських мовах. Виокремлюються формули-словосполучення, що сягають прайндосропейської доби, пізні формули, що виникли в період ареальних контактів окремих і.-с. мов, формули, що виникли

незалежно в мові права окремих мов. Спостереження за специфікою релігійно-правової термінології дає матеріал для додаткового утвердження тези, за якою сакральний та юридичний семантичні складники цієї групи слів нерозрізнено пов'язані.

Ключові слова: мовні формули, давнє право, прайндоєвропейська доба.

Language formulae, characteristic of an archaic law, in the Germanic, Slavonic and Iranian languages are studied in the article. Formulae-word-combinations, which date back to the Proto-Indo-European epoch, late formulae that arose in the period of areal contacts of separate Indo-European languages, formulae that arose in the language of law of separate languages independently are singled out. Observations on the specificity of the religious and law terminology give the material for the additional assertion of a thesis, according to which sacral and juridical semantic components of this group of words are inseparably connected.

Key words: language formulae, archaic law, Proto-Indo-European epoch.

За словами О. І. Фалілесва, “вивчення ранніх правових текстів має ретроспективний історичний характер і нерідко призводить до реконструкції іndoєвропейських правових старожитностей на вербальному рівні” [17: 57]. Близьку позицію обстоюють В. В. Іванов і В. М. Топоров, чиї дослідження [5; 6; 7] зорієнтовані на відновлення поетичних і правових прототекстів, пор. із літературі останнього часу [16: 134–143; 2].

Правовий мікротекст – мінімальна, завершена у смисловому відношенні мовна формула для опису типових ситуацій, послідовності дій (процедури) чи атрибуції об’єктів/суб’єктів діяльності, властивих давньому праву. Вказівкою на відлуння подібних формул-мікротекстів є повторення синтаксично і семантично тотожних словосполучень у споріднених мовах. Лексичне (матеріальне) наповнення подібних мікротекстів у ряді мов може виявится генетично тотожним, тоді можна казати не лише про реконструкцію логікі і загальної семантики прототексту на підставі певних типологічних збігів, а й про відновлення його форми на підставі законів порівняльної граматики. Пор. у зв’язку з цим тезу про потенційність «суть правового зібрання ранніх іndoєвропейських формул, які можуть зберігатися достатньо повно відповідно у слов’янській, римській, давньоіндійській, хетській традиціях» [7: 27].

Першим до виділення формул-словосполучень, наскільки нам відомо, підійшов Л. Г. Герценберг, який реконструював їхній морфологічний бік, установив синтаксичну позицію їхніх складників стосовно одне до одного для іndoіранської доби [3: 77–127]. Подальші дослідження у цьому напрямку здебільшого пов’язані з ім’ям В. М. Топорова, який зосередив увагу переважно на давньогрецькому й давньоіндійському поетичному лексиконі (гімни) [16: 134–143]. Окрема розвідка, присвячена виділенню ритуальної формули, пов’язаної з пророкуванням долі новонародженого, належить Н. А. Михайловой [12: визначення як “архетипічної ритуальної формули”]. З урахуванням їхньої методики ми також відновлюємо кілька формул правового змісту.

Формули, що сягають прайндоєвропейської доби

Інд.-іран. **dhā-* *ṛtā-* ‘установлювати правду’: авест. *ašəm* ... *daduyē*, д.-інд. *ṛtám dadhá* («Ригведа»). Цей мікротекст установлено лише для давньоіндійського та давньоіранського матеріалу [3: 90]. Однак і слов’янський фразеологічний словник зберігає залишок цієї формули, пор., зокрема, псл. **déti pravъdъ*, де перший компонент відтворює слов’янський рефлекс і.-е. **dhe-* ‘ставити, закладати в основу’, паралельний до інд.-іран. **dhā-*, а *pravъd-* є власне слов’янською інновацією, що замінила тут відповідний реліктовий і.-е. термін, однак загальна семантика цього мікротексту не змінилася. Псл. **déti pravъdъ* відбилося в укр. *ніде правди діти*, де спостерігаємо правову «профанацію» значення і навіть його переосмислення як ‘приховати правду’. Проте на вживання **déti pravъdъ* саме як ‘установлювати правду’ вказують інші приклади, в яких простежується той самий прототекст, але відтворений уже іншими лексичними засобами, пор. такі приклади у слов’янських правових пам’ятках: у д.-рус. грамоті (блізько 1300 р.): «**Как тоынє мвю правду ставиши,** как тоесме ё чювали ѿ штч’въ, ии ѿ дѣдъвъ, ии ѿ градъ дѣдъвъ нашихъ», де правда має значення ‘договір’, ‘умови угоди’, пор. ще у значенні ‘зібрання правил, законів’: «**Правда оставлемъ Рѹсъской земли,** егда ся съвѣтиль Изыславъ, Бсевадъ, Святославъ», а також як ‘виправдання’ – «**Да ѿ глок иши правды тредъ съмище**» [14 (2: 1357, 1358, 1359)]. В усіх випадках маємо загальне значення ‘ставити/установлювати правду’, ‘класти правду’, що відбуває досліджуваний прототекст.

Інд.-іран. **ghu-* ... *ṛtā-* ‘закликати ... правду’: авест. *maiwyō zhayā ašəm*, пор. ще д.-інд. *ṛtēna devāñ havate* (Ригведа) [3: 121]. Думаємо, що ця формула має більш значну хронологічну глибину, сягаючи прайндоєвропейського рівня, про що свідчить слов’янський еквівалент арійської формули, який порівняно з ними становить, як і в попередньому випадку, часткове лексичне

новлення і.-є. прототексту. Пор., зокрема, серб. діал. (македонсько-сербське порубіжжя) зовем правду 'закликаю до справедливості' (запис наш).

Ще одна формула може бути відновлена лише за непрямими свідченнями давніх правових пам'яток мов, носії яких (напр., хети і германці чи латиняни) не мали контактів, а отже не може йтися про вироблення спільногого для них правового тексту на рівні ареальних контактів постспільноЯндоєвропейського періоду. Цей текст – релікт індоєвропейської доби, і в досліджуваних ідомах він зберігся власне як прототекст, спільна за змістом і синтаксичним малюнком формула, що в кожній групі мов має різне лексичне наповнення. Ідеється про регулярне тавтологічне поєднання в одній синтагмі діеслова зі значенням 'судити' з іменем зі значенням 'суд' для опису судового дійства. Отже:

д.-рус. **ряды рядити**, пор. «Ярославъ... сынь Всеволода великаго съ єде на стоящъ вълади мери ... и та ряды рядити», де рядъ як 'суд' [14 (3: 234)], **правежъ правити** 'виконувати судовий вирок', пор. «А вудетъ правежъ на мистырскъ челофъцъ, ию правитъ архимандричъ приставъ», [14 (2: 1346–1347)], «А судаъ ти Мековъскъ безъ людяхъ камъ юстникъ ю судити, а язъ ии Мековъскыи суды судити, тъ юмъ ми ся с твою дѣллити», 1389 р. [14 (3: 605)], «Правьдивыи сѹдъ сѹдите», 1119 р. [14 (3: 1360)], ст.-укр. судъ (соуды) судити (судить), судити судъ (соуды) 'т. с.' та ін. [15 (2: 400)], пор. із аналогічним значенням хетт. *han-nessar hannaï*, лат. *iudicium iudicare*, д.-англ. *dōm dētan*, с.-н.-н. *een oordeel oordeelen*, нім. *ein Urteil erteilen*, на що уже було звернено увагу [6: 230–232]. Щоправда, стосовно герм. прикладів виникає підозра про калькування відповідної лат. формули, що загалом можливо з огляду на значний вплив латинської мови на мову давнього німецького судочинства.

Ще один мікротекст становить діахронічне відтворення у різних мовах схеми «брати/взяти помсту»: хор. *mSkn'h y' kynk'h* 'я помстився йому' (букв. '(я) взяв помсту-йому'), де *kynk* – 'помста', 'ненависть' [25: 636–637]; англ. *to take revenge* 'мститися', 'відплачувати'. Маємо «**P₃** + О (об'єкт права₃)» із діесловом **брати/взяти** (**P**) і назвою помсти (**O**). Про пізніші формули див. нижче.

Нарешті, остання формула являє собою регулярно відтворюване в різних мовах і.-є. сім'ї поєднання прикметника зі значенням 'кровний' з іменником 'помста', пор.: дан. *blodhævn* 'кровна помста' [19: 43], норв. *blodig hevn* 'т. с.', н. *blutige Vergeltung*, гол. *blóedwraak* 'т. с.' [11: 120], серб., хорв. **кровна освіта**, чес. *krevní msta* (усне повідомлення О. І. Іліаді), рос. **кровная месть**, укр. **кровна помста** та ін. Віднесення цього мікротексту до найдавніших зумовлене збереженням самої архаїчної реалії у багатьох і.-є. народів, так само, як і збереження ними відповідного її позначення. Формула «**A + S**», де **A** – прикметник, похідний від **крови**, а **S** – **помста**.

Пізні формули, що виникли в період ареальних контактів окрім і.-є. мов

Наявність їх у словнику мов, носії яких мали давні культурні контакти, спонукає до припущення про спільну ареальну інновацію – на рівні вироблення спільногого ідеологічно (проте різного технічно – за лексичним вираженням) юридичного мікротексту. Пор.:

1) гор. *handus* 'рука' [23: 176–177], яке ще мало значення 'влада', англ. *hand* 'рука (кисть)' і похідні значення – 'контроль', 'влада'. «Правові» семеми тут закономірно постали з *'твърда рука', про що свідчить як суч. англ. *to rule with a firm hand* 'правити твердою рукою (= владою')', і слов'ян. приклади на зразок рос. **править железной/твърдой рукой**, де слово рука виконує роль контекстуального синоніма до **власть** (пор. ще рос. **своя рука – владыка**, тобто 'влада'). Отже, з огляду на подібні приклади видається імовірним припущення про існування єдиної (принаймні, для слов'ян і германців) формули «**P (x) O**», що складалася з: **P** – діеслова (чи віддіслівного іменника) на позначення володарювання, правління; **(x)** – атрибутивного елемента зі значенням 'твърдий'; **O** – об'єкта (назви руки). Її різниця у слов'ян та германців полягає лише в лексичному (і тільки) наповненні спільногого правового мікротексту;

2) англ. *sb's word is law*, рос. **моё слово – закон**. Подібні вирази описуються формулою «(у) **S + P**» або «**S (у) + P**», **S** – суб'єкт дії (слово), **(у)** – атрибут суб'єкта (присвійний займенник), **P** – складний предикат, що складається з екзистенційного діеслова-зв'язки бути + іменник закон;

3) псл. **tvoriti sqdъ* (д.-рус. «Яко дари всѣхъ князей и царицу, та же царя [...] сѹдъ творити имъ съ Юриемъ»), **činīti sqdъ/*sqdъ činiti* (серб. чинити суд, рос. застар. чинить суд, укр. судочинство, чинити суд = судити), **vyršiti sqdъ* (вершити суд = судить), **dati sqdъ* (ст.-рос. «А которои тиун государю на холопа или хо(ло)пу на господаря даст без докладу правую грамоту, и тому холопу на государя дати суд новой», 1589 р., де дати суд новой означає

‘провести новий судовий розгляд у справі, що підпадає під повний перегляд’ [13 (28: 245)], **praviti sōdъ* (д.-рус. «*Аще вокая земля үтравится п̄ ред вль, п̄ставляєть еи цср̄ я или князя үраведиа ... и судью, үравящагосудъ*», 1015 р., де *травити* *судъ* ‘судити’, ‘роздирати тяжбу’ [13 (18: 111)]), сюди ж рос. стар. *производить суд* (пор., похідне від нього суч. рос. *судопроизводство*) та ін.

Аналогічно і в герм. мовах: норв. *holde dom* ‘судити будь кого’ (*dom* ‘вирок, рішення суду’) [20: 147; 1: 180], нім. *Gericht halten* ‘творити суд (розвіту)’, англ. *the court held that she was entitled to receive compensation* ‘суд постановив, що вона мала право отримати компенсацію’ (*hold* ‘стверджувати, установлювати, вирішувати (про суд)’), де відповідні дієслова демонструють значення ‘тримати’ як ‘дотримуватися’, ‘творити’. Маємо справу зі спільною для окремих слов’ян. і герм. мов простою формулою «**P + O** (правовий процес)», де **P** – дієслово *створювати, давати, виконувати, установлювати*, а **O** – іменник суд.

Хоча ми спостерігаємо наявність цієї формули в лексиконі двох мовних груп і.-є. сім’ї, датувати її праіндоспротейською добою заважає одна важлива обставина: річ у тім, що герм. дієслова норв. *holde* [1: 359], англ. *hold*, нім. *halten* отримали свою семантику ‘тримати’ і далі (у відповідних правових контекстах) – ‘вирішувати’, ‘стверджувати’, ‘встановлювати’, ‘творити’ лише вторинно – у період самостійного розвитку окремих герм. мов. У п.-герм. же діалектах **haldan-* означало ‘випасати худобу’ (звідси – ‘тримати, утримувати’) [8 (1: 242)], тому розвиток правової семантики у його рефлексів – порівняно пізнє явище (тут доречно згадати й тезу Е. А. Макаєва про формування германської правової термінології здебільшого не у прагерманську добу, а в добу існування самостійних германських ідомів [9: 5]), значною мірою зумовлене слов’янським впливом.

Названі герм. та слов’ян. приклади принципово відрізняються від лат. формули *ius dicere* ‘вершити суд’, де як предикат маємо дієслово із *мовленнєвою* семантикою *dicere* ‘говорити, сказати, вимовляти’, ‘називати, йменувати’, ‘обіцяти’, ‘оспівувати’ і под. [10: 34–35; 4: 323; докладніше див. : 18: 128–145], тоді як розглянуті формули оперують дієсловами зі значенням *dīi*.

4) англ. *find truth* ‘дізнаватися, встановлювати правду’ [24: 829], нім. *die Wahrheit finden* ‘т. с.’ поряд із д.-рус. *искати съдъ* ‘вимагати судового розбору’, пор. «*А где будеть кгс коу вижасть, в томъ гфде травити, где тогъ чл вкъ ж иветъ, инде съдъ еш ѿскати*», 1264 р. [13 (6: 254)]. Елементарна формула має вигляд «**P + O** (об’єкт права₁)», де **P** – дієслово *шукати/знаходити*, а **O** – іменник *істина, правда*;

5) нім. *Wahrheit feststellen* ‘встановлювати істину’ (в основі – питома герм. лексика, що сягає і.-є. **çēr-* ‘довіра’, ‘вірність, надійність’, ‘згода, схвалення’ і **sthā-* ‘стояти’ [22: 880, 968; 8 (1: 511)]) і рос. *установить истину*. Формула «**P₁ + O** (об’єкт права₂)», де **P** – дієслово *ставити, встановлювати*, **O** – іменник *істина*;

6) дещо відмінна внутрішня форма мікротекстів на позначення встановлення істини у прикладах на зразок англ. *to establish truth* [24: 829], серб., хорв. *утврдити истину/utvrđiti istinu* (усне повідомлення О. І. Іліаді), де спостерігаємо ‘встановити’ як ‘зміцнити’, пор. походження англ. *establish* ‘встановлювати’ < д.-фр. *establis-* < лат. *stabili-* ‘робити твердим, стійким’ [21 (1: 543)]. Англ. приклад, маючи іншомовний елемент у своїй структурі, все рівно відбиває більш ранній мікротекст «**P₂ + O** (об’єкт права₂)», оновлення якого відбулося завдяки витісненню питомого дієслова (чи віддіслівного іменника?) запозиченим;

7) норв. *hevnylt* ‘сповнений почуття помсти’, де *hevni* ‘помста’, а *-fylt ~ fylle* ‘наповнювати’, ‘наповнюватися’ [1: 291, 351], так само англ. *be filled with vengeance* та ін. З іншого боку, пор. серб. *испуњен осветом* ‘сповнений помстою’ (усне повідомлення О. І. Іліаді), рос. *преисполниться мести*. Реалізація спільної для герм. і слов’ян. мов формули «**P + C**», де **P** – дієслово *наповнюватися, робитися повним* з етимологічно тотожною (*sic!*) в обох мовах основою і.-є. **pel-* ‘литися, наповнюватися’ [25: 798], а **C** – іменник *помста*.

Формули, що виникли незалежно в мові права окремих мов

Псл. **dati pravo*: чес. *právo dátí* (часто вживане у правових текстах) [6: 234 (виноска 33)], д.-рус. «*Миръ доказањъ на старыи миръ и на тои кръ* ^{тъ}*человѣнъ, какъ тоиъ вашенъ братънъ* *правда дати, а швиды ѿ стврити ни малу ни велику* », у грамоті близько 1300 р. [14 (2: 1356)], де маємо *правда дати* ‘ставитися справедливо’ з морфологічно ускладненою іменною частиною. Псл. **gubiti pravo*: хорв. *gubiti pravo* ‘втрачати право’, а також словотвірно ускладнене д.-рус. *тұғыбити үравъдъ* ‘втратити право’, пор. «*Ни гестъе тұғибаша* ^{челадинъ и ж алудъ; да ищютъ}

и шрѣгаеме да ищть є; аще ли ктоискушени та сегое дас্তъ ствфити, мѣстъникъ да
тѹби т гравду свою », 911 р. [14 (2: 1358)].

Пел. **praviti redъ*: д.-рус. «И отговѣти приде в своо синтѣль, и муж и Нѣгѳодьскы ѣ
учредивъ, отпусти ихъ с честью, и погон гоа ряды гравити ...», 1206 р., гравити рядъ =
вершиш суд [13 (18: 111)], «И отговѣти приде в своо синтѣль и муж и Нѣгѳодьскыѣ учредивъ,
отпусти ихъ с честью и погон гоа ряды гравити » [14 (3: 234)], пор. ще хорв. *praviti red*,
позвавлене сьогодні правового змісту.

Досліджуваний матеріал дає підстави для реконструкції елементів давнього правового тексту. Доступними для лінгвістичного моделювання-реконструкції виявляються мінімальні прототексти – цільнооформлені, семантично автономні формули для опису типових ситуацій, процедури чи атрибуції об'єктів/суб'єктів діяльності давнього права. Прототексти виникали у добу існування прамов (різного хронологічного рівня) і зберігалися/зберігаються у мовах-нащадках як регулярно (на кожному хронологічному зрізі) відтворювані загальні «сюжетні схеми», які конкретизуються чітко окресленим семантично матеріалом. Їхнє лексичне наповнення може варіюватися в діахронії, питомі лексичні елементи часом можуть замінюватися запозиченими, проте загальна смислова схема і синтаксична позиція її складників лишається незмінною протягом всієї історії мови. Отже, повторення синтаксично і семантично тотожних словосполучень у ряді споріднених мов указує на збереження спільної для них правової формулі. Відповідно, писемно засвідчене відбиття давньої формулі в окремій мові можна визначити як текстову трансформу, порівняно з якою власне прототекст прамови буде ядерною системою-еталоном.

Разом із відлунням прототекстів, матеріал досліджуваних мов консервує як формули, що виникли внаслідок сепаратних контактів носіїв окремих мов чи мовних груп іndoєвропейської сім'ї у постіndoєвропейський період, так і сталі правові вислови, сформовані незалежно в окремих мовах найдавнішої доби їхньої історії.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. БНРС – Большой норвежско-русский словарь: В 2 т. / В. Д. Аракин. – М. : Живой язык, 2000. – Т. I-II.
2. Васильков Я. В. Индоевропейская поэтическая формула^{*}цихро-реку- + *раh₂ в текстах индийской традиции / Я. В. Васильков // Индоевропейское языкознание и классическая филология – XIII (чтения памяти И. М. Тронского). Материалы Междунар. конф., 22–24 июня 2009 г. / [отв. ред. Н. А. Бондарко, Н. Н. Казанский]; Институт лингвистических исследований РАН. – С.-Петербург : Наука, 2009. – С. 101–112.
3. Герценберг Л. Г. Морфологическая структура слова в древних индоиранских языках [Текст] / Л. Г. Герценберг ; Институт языкоznания АН СССР. – Л. : Наука. Ленинград, отд.-ние, 1972. – 275 с.
4. Дворецкий И. Х. Латинско-русский словарь / И. Х. Дворецкий. – М. : Русский язык, 1976. – 1096 с.
5. Иванов Вяч. Вс. Происхождение семантического поля славянских слов, обозначающих дар, обмен / Вяч. Вс. Иванов // Славянское и балканское языкознание. Проблемы интерференции и языковых контактов / [отв. ред. Г. П. Клепикова] ; Институт славяноведения и балканистики АН СССР. – М. : Наука, 1975. – С. 50–78.
6. Иванов Вяч. Вс., Топоров В. Н. О языке древнего славянского права (к анализу нескольких ключевых терминов) // Славянское языкознание: VIII Международный съезд славистов (Загреб-Любляна, сентябрь 1978 г.). – М. : Наука, 1978. – С. 221–240.
7. Иванов Вяч. Вс., Топоров В. Н. Древнее славянское право: архаичные мифопоэтические основы и источники в свете языка // Формирование раннефеодальных славянских народностей / [отв. ред. В. Д. Королюк]; Институт славяноведения и балканистики АН СССР. – М. : Наука, 1981. – С. 10–31.
8. Левицкий В. В. Этимологический словарь германских языков / В. В. Левицкий. – Винница : Нова Книга, 2010. – Т. I. – 616 с.
9. Макаев Э. А. Структура и стратиграфия общегерманской лексики / Э. А. Макаев // Вопросы языкознания. – 1965. – №5. – С. 3–12.
10. Мікіна О. Г. Історико-семасіологічне дослідження латинських і романських дієслів мовлення на іndoєвропейському фоні / О. Г. Мікіна. – Донецьк : Юго-Восток, 2012. – 450 с.
11. Миронов С. А. Нидерландско-русский словарь / С. А. Миронов, В. О. Белоусов, Л. С. Щекова и др. // [под. рук-вом проф. С. А. Миронова]. – М. : Рус. язык, 1987. – 918 с.
12. Михайлов Н. А. К одной балто-южнославянской фольклорно-ритуальной формуле: лит. laimē lēmē, лтш. laima nolemj, слвн. sojenice sodijo / Н. А. Михайлов // Славянский и балканский фольклор. Народная демонология. – М. : Индрик, 2000. – С. 193–197.
13. СлРЯ XI–XVII вв. : Словарь русского языка XI–XVII вв. / [гл. ред. В. Б. Крысько] – М. : Наука, 2008. – Вып. 18, 28. – 303 с.
14. Срезневский И. И. Материалы для словаря древне-русского языка по письменным памятникам / И. И. Срезневский. – СПб. : Типография императорской академии наук, 1893. – Т. I–III.
15. ССУМ : Словарь староукраїнської мови XIV–XV ст. – К.: Наук. думка, 1978. – Т. I–II.
16. Топоров В. Н. Пиндар и Ригведа: Гимны Пиндара и ведийские гимны как основа реконструкции indoевропейской гимновой традиции [Текст] / В. Н. Топоров. – М. : РГГУ, 2012. – 216 с.

17. Фалилеев А. И. Язык средневекового валлийского права как источник для общекельтской и индоевропейской реконструкции / А. И. Фалилеев // Вопросы языкоznания. – 2001. – №6. – С. 57–67.
18. Федорова А. О. Про джерела лексем зі значенням '(Кровна) помста' у германських та слов'янських мовах (історико-семасіологічний етюд) / А. О. Федорова // Наукові записки. – Серія: Філологічні науки (мовознавство): Folia linguistica comparativa. – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2014. – Вип. 133. – С. 128–145.
19. DRO – Dansk-russisk ordbog. – Danmark : ForlagetBostrup, 2008. – 515 s.
20. Falk H. S. Norwegisch-Dänisches Etymologisches Wörterbuch / H. S. Falk, A. Torp. – Heidelberg : Carl Winter's Universitätsbuchhandlung, 1910. – Bd I. – 808 S.
21. Klein E. A Comprehensive Etymological Dictionary of the English Language. Dealing with the origin of words and their sense development thus illustrating the history of civilization and culture / E. Klein. – Amsterdam : Elsevier, 1966–1967. – Vol. I-II.
22. Kluge F. Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache / [bearbeitet von E. Seibold]. – Berlin ; New York : Walter de Gruyter, 2002. – 1023 S.
23. Lehman P. Winfred. A Gothic Etymological Dictionary / Winfred P. Lehman. – Leiden : B. J. Brill, 1986. – 712 p.
24. OC – Oxford Collocations. Dictionary for students of English. – Oxford : Oxford University Press, 2002. – 897 p.
25. Pokorny J. Indogermanisches Etymologisches Wörterbuch / J. Pokorny. – Bern ; München : Francke Verlag, 1959. – 1183 S.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Анастасія Федорова – аспірант кафедри перекладу, прикладної та загальної лінгвістики Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: історична семасіологія, етимологія, порівняльно-історичне мовознавство.

ЗМІСТ

ПРОБЛЕМИ ЗАГАЛЬНОГО МОВОЗНАВСТВА.....	3
МУХАМЕДЖАН ИСАЕВ. О НЕКОТОРЫХ НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЯХ ПО АНГЛИЙСКОЙ ЛИНГВИСТИКЕ НАЧАЛА ХХІ ВЕКА.....	3
ТЕТЕЯНА КОЗЛОВА. ВИЯВИ ІКОНІЧНОСТІ НА РАННІХ ЕТАПАХ ОНТОГЕНЕЗУ МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЕВОЛЮЦІЇ МОВИ.....	9
ЛАРИСА СЕМЕНЕНКО. КАТЕГОРІЯ "ДІЙСНІСТЬ" У ЛІНГВІСТИЦІ: ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ	13
ОЛЬГА СЕНИЧЕВА. ЭМОЦІИ КАК ОБЪЕКТ НАУЧНОГО ИССЛЕДОВАНИЯ	16
ТЕТЕЯНА ТОКАРСВА. ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТА СТАНОВЛЕННЯ СТИЛІСТИКИ У XVIII СТОЛІТТІ В НІМЕЧЧИНІ	19
МАРИНА КІЗІЛЬ. ЕВОЛЮЦІЯ РОЗУМІННЯ ПОНЯТТЯ ТЕРМІНУ В ЛІНГВІСТИЦІ	25
 АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛЕКСИКИ ТА ФРАЗЕОЛОГІЙ	29
ОЛЕНА МАТЕРИНСЬКА. КВАНТИТАТИВНІ МЕРОНІМИ В НІМЕЦЬКІЙ ТА АНГЛІЙСЬКІЙ МОВАХ	29
ІРИНА АНДРЄССВА, КАТЕРИНА ЛАТУШКІНА. ФРАЗЕОЛОГІЗМИ ЯК ЗАСІБ АКТУАЛІЗАЦІЇ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ ГЕРОЯ (НА МАТЕРІАЛІ ТЕЛЕСЕРІАЛУ «ELEMENTARY»)	37
ОЛЕНА АРДЕЛЯН. ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІДІОМАТИКИ В СУЧASNІЙ ЛІНГВІСТИЦІ	40
ЯНА БЕЧКО. ОСОБЛИВОСТІ ВНУТРІШНЬОЇ ФОРМИ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ З КЛЮЧОВИМИ ЛЕКСЕМАМИ АНГЛ. FIRE, HIM, FEUER ТА УКР. ВОГОНЬ.....	45
LYUBOV VITALISH. DEUTSCHE PHRASEOLOGISMEN MIT BEZEICHNUNGEN DER CHARAKTEREIGENSCHAFTEN "FLEIßIG" UND "FAUL"	48
ОЛЬГА КИРИЛЮК. „ВОГНEXРЕЩЕ“ АБО НЕОЛОГІЗМИ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ ВІЙСЬКОВОГО ПРОТИСТОЯННЯ	52
MARYNA KRYVYUCH. WORTSPIEL UNTER SEMANTISCH-STILISTISCHEM ASPEKT	57
АННА ЛЯШУК, АЛІНА МОШНЯГУЛ. ФРАЗЕОЛОГІЗМИ У ПРАВОВІЙ ЛЕКСИЦІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	62
ОЛЕНА ОЛІЙНИЧЕНКО. ОСОБЛИВОСТІ СЕМАНТИКИ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ З КОЛОРАТИВНИМ КОМПОНЕНТОМ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ).....	66
ОЛЕКСАНДРА ПАЛЬЧЕВСЬКА. ЯВИЩЕ ЗООМОРФІЗМУ В КОНТЕКСТІ НАРОДНОЇ ЛЕКСИКИ УКРАЇНСЬКОЇ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВ (НА МАТЕРІАЛІ ПАМ'ЯТОК XIX СТ.).....	70
МАРТА ПЕТРИШИН. НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНА СПЕЦИФІКА ЗООНІМІВ У ЛАТИНСЬКИХ ПАРЕМІЯХ	74
ОЛЬГА ПЕТРСВА. СПЕЦИФІКА ВЛАСНИХ НАЗВ В УКРАЇНСЬКІЙ ТА НІМЕЦЬКІЙ МОВАХ З ТОЧКИ ЗОРУ ТИПОЛОГІЇ.....	78
ОЛЕНА ПОПОВА, ТЕТЕЯНА КУРИЛО. "MISUNDERESTIMATE" – НА ШЛЯХУ ВІД ОКАЗІОНАЛІЗМУ ДО НЕОЛОГІЗМУ	81
ТЕТЕЯНА РУДЮК. АВТОРСЬКІ ВІДОЗМІНИ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ У ТВОРЧОСТІ О. ГОНЧАРА	85
ЛАРИСА САНДІЙ. СОЦІОЛІНГВАЛЬНІ ПАРАМЕТРИ АНГЛОМОВНОЇ АКТУАЛІЗАЦІЇ НОВІТНІХ МАРКЕТИНГОВИХ СТРАТЕГІЙ.....	87
ЯНА СНІСАРЕНКО. ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У СКЛАДІ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОЇ ЛЕКСИКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ.....	92
СВІТЛАНА ШЕПТЬКО. ФУНКЦІЇ ПРИСЛІВ'ЇВ.....	95
OKSANA YASINSKA. FRAME ANALYSIS OF COMPUTER NEOLOGISMS WITHIN THE CYBERSET INTERNET PENETRATION	100
ASTRID BRUNNER. KELTISCHES WORTGUT IM DEUTSCHEN	104
СВІТЛАНА ГАНЖЕЛО. ДО ПИТАННЯ ПРО ТИПОЛОГІЮ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ У НІМЕЦЬКІЙ МОВІ	106
КРІСТИНА ГРІНЕВСЬКА. ПРИКМЕТНИКИ ОБ'ЄКТИВНОЇ ТА СУБ'ЄКТИВНОЇ ОЦІНКИ З СЕМАНТИЧНИМ КОМПОНЕНТОМ «БІЛЬШЕ НОРМИ» В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА НІМЕЦЬКІЙ МОВАХ	110

НАДІЯ ЗАСАНСЬКА. ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНАВАННЯ ОДИНИЦЬ ЯДЕРНИХ МІКРОПОЛІВ ЗЛАМ / TURNING-POINT ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНОГО ПОЛЯ КРИЗА В СУЧASNІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ТА АНГЛІЙСЬКІЙ МОВАХ (НА МАТЕРІАЛІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ІНТЕРНЕТ-ВИДАНЬ).....	114
ЛАРИСА КІТ. ОСОБЛИВОСТІ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ З КОМПОНЕНТОМ «ГРОШОВА ОДИНИЦЯ» В СУЧASNІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ ТА ВІДОБРАЖЕННЯ В НИХ НАЦІОНАЛЬНИХ РИС ХАРАКТЕРУ	118
ТЕТЕЯНА КОВАЛЕНКО. ПРОСТОРОВО-КІЛЬКІСНІ ПРИКМЕТНИКИ НА ПОЗНАЧЕННЯ «ГЛИБИНИ» В СУЧASNІЙ ТУРЕЦЬКІЙ МОВІ	124
НАТАЛІЯ КОСТЕНКО. МОДЕлювання лексико-семантичного поля LEARNING «НАВЧАННЯ» В СУЧASNІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ.....	127
АНДРІАНА ЛИТВИН. НЕОЛОГІЗМИ В ЛЕКСИЦІ “ВЕЛОСИПЕДНОГО ТУРИЗМУ” (“CYCLING”) “ЛІЖНОГО ТУРИЗМУ” (“SKIING”) ТА “ПШОХІДНОГО ТУРИЗМУ” (“HIKING”).....	131
ОКСАНА ЛИТВИН. ПСИХОЛІНГВІСТИЧНИЙ ЕКСПЕРИМЕНТ ЯК МЕТОД ДОСЛІДЖЕННЯ ЛІНГВІСТИЧНОЇ КАТЕГОРІЇ	135
ЮЛІЯ ЛЮБАВСЬКА. ОЦІНКА В СУБСТАНТИВНО-АД'ЄКТИВНИХ СЛОВОСПОЛУЧЕННЯХ ІЗ КЛЮЧОВИМ КОМПОНЕНТОМ «БІЗНЕС»	138
ТЕТЕЯНА НАУМОВИЧ. ZEITLICH-RÄUMLICHE MERKMALE DER DEUTSCHEN SPRICHWÖRTER UND SPRICHWÖRTLICHEN REDENSARTEN.....	142
ЮЛІЯ НОВІЦЬКА. ЛІНГВОПРАГМАТИКА НЕОЛОГІЗМІВ СФЕРИ ЕКОЛОГІЇ У СУЧASNІЙ ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВІ	146
ЛНАСТАСІЯ ФЕДОРОВА. ПРАВОВИЙ МІКРОТЕКСТ.....	149
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОНОМАСТИКИ, ТЕРМІНОЗНАВСТВА ТА ДІАЛЕКТОЛОГІЇ.....	155
АНАТОЛІЙ ПОПОВСЬКИЙ. УКРАЇНСЬКІ ПРІЗВИЩА, ПОВ'язані з бдjlьництвом.....	155
СВІТЛАНА ВОВЧАНСЬКА. АФІКСАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ НІМЕЦЬКИХ ТЕРМІНІВ МАРКЕТИНГУ	161
ГАННА ВОЛЧАНСЬКА, ЮЛІЯ НОГА. ДИНАМІКА ЧОЛОВІЧОГО ІМЕННИКА СЕЛИЩА КОМПАНІЙКИ	164
ІГОР ГОНТА. ВНУТРІШНЯ ВАЛЕНТНІСТЬ В АНГЛІЙСЬКИХ КОМПОЗИТАХ АВІАЦІЙНОЇ ГАЛУЗІ.....	170
ІРИНА ГОШОВСЬКА. ТРАНСТЕРМІНОЛОГІЗАЦІЯ В ТЕРМІНОЛОГІЯХ ФІЛОСОФІЇ ТА НАФТОГАЗОВОЇ СПРАВИ	174
ТЕТЕЯНА ГРОМКО. АКТУАЛЬНІСТЬ ЗБИРАННЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЇ ГОВІРКОВИХ НАЗВ СПОРІДНЕНОСТІ І СВОЯЦТВА	179
ОЛЕНА ДАКІ. ДИНАМІЧНІ ПРОЦЕСИ У СУЧASNІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОРСЬКІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ.....	184
МАРИНА ДЕЛЮСТО. СПОЛУЧНИКИ У ГРАМАТИЦІ УКРАЇНСЬКОЇ ГОВІРКИ ПОЛІЛІНГВАЛЬНОГО АРЕАЛУ	188
ОЛЕКСАНДРА ДУДА, СВІТЛАНА РИБАЧОК. ДО ПИТАННЯ ПРО ОСНОВНІ СПОСОБИ ТЕРМІНОТВОРЕННЯ В АНГЛІЙСЬКІЙ ФІНАНСОВІЙ ТЕРМІНОСИСТЕМІ	192
НАТАЛІЯ КОВАЛЕНКО. ПРОЦЕС КОРЕЛЯЦІЇ ЕТАПІВ ЕВОЛЮЦІЇ МАРКЕТИНГУ З ЙОГО ТЕРМІНОЛОГІЧНИМ СКЛАДОМ	196
ОЛЕНА КОЛГАН. ТЕРМІНИ ГРНЧИЧОЇ СПРАВИ ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ ХУДОЖНЬОГО ТВОРЕННЯ В РОМАНІ А. ФУРМАНА «КРОВ І ВУГІЛЛЯ»	199
АНДРІЙ КОЛЕСНИКОВ. ВИГУКИ ДЛЯ ПРИКЛІКАННЯ ТА ВІДГОНУ СВІЙСЬКИХ ТВАРИН І ПТАХІВ В УКРАЇНСЬКИХ ПІВДЕННОБЕССАРБСЬКИХ ГОВІРКАХ	202
ГАЛИНА КОЧЕРГА. ІСТОРІЯ ІМЕННИКОВОЇ СУФІКСАЦІЇ У ТВОРЕННІ ГАЛУЗЕВОЇ ЛЕКСИКИ Й ТЕРМІНОЛОГІЇ УКРАЇНСЬКОЇ КНИЖНОЇ МОВИ XV – XVII СТ.....	207
ЮЛІЯ КУЗНЕЦОВА, ОЛЕКСАНДРА КОМАРОВА, ЛАРИСА БАБАШ. ГЕРМАНІЗМИ У КОРПУСІ ФРАНЦУЗЬКОЇ БУДІВЕЛЬНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ. ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА.....	211
АЛІНА МОРОЗ. ЯВИЩЕ БАГАТОЗНАЧНОСТІ У ФАХОВІЙ МОВІ ТОРГІвлІ НІМЕЦЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ.....	215
НАТАЛІЯ РАК, ГАЛИНА ВАСИЛЬЦІВ. СТРУКТУРА АНГЛІЙСЬКИХ ОДНОСЛІВНИХ ТЕРМІНІВ, УТВОРЕНІХ ПРЕФІКСАЛЬНИМ СПОСОБОМ (НА МАТЕРІАЛІ «АНГЛО-УКРАЇНСЬКОГО СЛОВНИКА ПОЖЕЖНО-ТЕХНІЧНИХ ТЕРМІНІВ»).....	219
ЛЮДМИЛА СТРЕБУЛЬ. ОБ ОДНОМ СПЕЦИФІЧЕСКОМ ТИПЕ НОМИНАЦІЙ В КОММУНИКАЦІІ.....	224